

Шигун М.М.

д.е.н., проф.,

завідувач кафедри обліку і оподаткування

ДВНЗ Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

ПРОФЕСІЙНА БУХГАЛТЕРСЬКА ОСВІТА І КВАЛІФІКАЦІЯ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ

Професійна бухгалтерська освіта сьогодні становить одне з ключових питань, яке вимагає узгодження і розвитку вітчизняної системи підготовки бухгалтерів і аудиторів у відповідності до сучасних тенденцій провідних країн світу. Активне входження України до європейського економічного простору ставить перед вітчизняними інституціями питання трансформації регулятивних засад за всіма ключовими видами діяльності. Бухгалтерський облік та аудиторська діяльність відіграють провідну роль в процесах створення надійного і достовірного інформаційного забезпечення для цілей прийняття економічних рішень, а професійні бухгалтерські організації займають вагомe місце серед світових гравців, що регулюють економічні та фінансові потоки.

Внаслідок процесів приведення вітчизняної бухгалтерської освіти до міжнародних та європейських критеріїв її якості, вона набуває новаційного характеру, посилення вимог до рівня освіти супроводжує розширення компетенцій бухгалтерів і аудиторів, і як наслідок, значну диференціацію їх функцій з поглибленням участі в процесах прийняття економічних рішень.

При правильній організації та ефективному функціонуванні бухгалтерський облік сьогодні може виступати потужним інформаційним ресурсом, що охоплює фінансові та нефінансові дані, оброблені новітніми аналітичними інструментами для цілей поточного і стратегічного управління. Аудиторам доводиться максимально диверсифікувати свої послуги, поширювати процедури підтвердження достовірності на нефінансові дані, працювати з «великими даними» і забезпечувати оцінку надійності інформації на безперервній основі в он-лайн режимі.

Вагомим чинником, що визначає можливість повноцінного впровадження облікових і звітних інновацій в Україні, є необхідність створення відповідного кадрового, організаційного, технологічного, програмного та методологічного забезпечення. Ефективність інновацій у сфері бухгалтерського обліку і аудиту прямо залежить від рівня професійних компетенцій бухгалтерів та аудиторів й визначається їх обізнаністю потребами основних користувачів інформації у нових типах звітних даних. До сучасного інформаційного масиву активно додається звітність про сталий розвиток, екологічна та соціальна звітність, інтегрована звітність та інші формати звітності компаній, що подається у режимі реального часу.

Першочергове значення і роль професійних бухгалтерів, яку вони відіграють при узагальненні, аналізі, інтерпретації сучасних видів звітності, особливо підкреслюється міжнародними професійними бухгалтерськими організаціями.

Для використання переваг, що надаються сучасними інноваційними технологіями у сфері обліку і аудиту, необхідні радикальні зміни у набутті навичок та компетенцій бухгалтерів, які визначають можливість застосування нових підходів до визнання та оцінювання активів, обробки великих обсягів даних при підготовці масивів фінансової та нефінансової інформації, виявлення маркерів ризиків діяльності компанії для цілей управління ними.

Для створення умов покращання рівня освіти бухгалтерів Міжнародною федерацією бухгалтерів (МФБ) протягом 2002-2009 рр. прийнято Міжнародні стандарти освіти, що регламентують зміст програм освіти, професійні навички, вимоги щодо досвіду і змісту роботи бухгалтерів і аудиторів, оцінку їх професійних здібностей, систему цінностей, принципи етики.

Процес міжнародної економічної інтеграції потребує функціонування в Україні налагодженої національної системи професійної бухгалтерської освіти, яка б забезпечувала високий рівень фахової підготовки бухгалтерів і дозволяла поєднувати вищу освіту з подальшим безперервним підвищенням кваліфікації бухгалтерів. Впровадження системи національної сертифікації бухгалтерів, чітко адаптованої до міжнародних вимог в сфері бухгалтерського обліку, є обов'язковою умовою забезпечення належної базової підготовки бухгалтерів з отриманням вищої освіти у вищих навчальних закладах (ВНЗ) з подальшим підтвердженням рівня професійних знань та вмінь, удосконаленням рівня знань та навичок на безперервній основі.

Зокрема, у 2014 р. фахівцями ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» спільно з Аудиторською палатою України розроблено та оприлюднено Проект системи національної сертифікації бухгалтерів України, заснованої на Міжнародних стандартах освіти МФБ та Директивах ЄС, яка закладає основи високої якості вищої освіти бухгалтерів і аудиторів, належний рівень якості надання бухгалтерських та аудиторських послуг, зростання престижу бухгалтерської професії на національному та міжнародному рівнях. Практична реалізація Проекту потребує додаткових наукових досліджень з питань запровадження і функціонування безперервної освіти бухгалтерів та постійного підвищення професійної кваліфікації.

У підтвердження високої уваги міжнародних організацій до питань професійної бухгалтерської освіти, в Україні проводяться численні заходи за участі представників державних органів, регуляторів, професійних організацій, провідних вищих навчальних закладів. Основною цільовою настановою таких заходів є приведення вітчизняної системи освіти та підвищення кваліфікації бухгалтерів і аудиторів у відповідність до вимог європейського законодавства та слідування світовим професійним тенденціям.

Одним з таких заходів став проведений 5-6 квітня 2017 р. семінар Світового банку «Національні ініціативи щодо зміцнення освіти у сфері бухгалтерського обліку», на якому учасниками від урядових та професійних організацій, ВНЗ та бізнесу виділено найбільш вагомі проблеми у бухгалтерській професії, включаючи освіту і кваліфікацію та запропоновано можливі напрями вирішення цих проблемних питань. Практично кожне із піднятих питань, що потребує вирішення, актуалізує окремі і важливі напрями наукових досліджень (табл. 1).

Таблиця 1

Проблемні питання бухгалтерської освіти та можливі шляхи їх вирішення²²

№	Наявні проблеми	Можливі шляхи їх вирішення
1	2	3
1. Рівень університету		
1	Недостатня комунікація між ВНЗ, бізнесом та професійними організаціями	1. Створення Банку соціально-відповідального бізнесу. 2. Включення до наглядових рад ВНЗ представників бізнесу та професійних організацій

²² *Примітка: інформація наведена на правах особистої участі у семінарі Світового банку (05-06 квітня, 2017 р.)

№	Наявні проблеми	Можливі шляхи їх вирішення
1	2	3
2	Відсутність зв'язку при формуванні компетенцій у ВНЗ з реальними вимогами роботодавців щодо отримуваних випускниками навичок, знань й умінь	1. Надання пропозицій від роботодавців і професійних організацій щодо базових професійних компетенцій, визнаних практикою, для їх врахування ВНЗ при підготовці фахівців. 2. Запровадження дуальної освіти із розширеною практичною компонентою підготовки фахівців
3	Необхідність підвищення якості професійних компетенцій випускників ВНЗ	Розробка і затвердження Стандартів вищої освіти з гарантією формування базового набору компетенцій, що враховують загальноновизнані вимоги в професії, усталену практику та національні особливості
2. Рівень професійних бухгалтерських організацій		
4	Відсутність єдиної національної системи сертифікації професійних бухгалтерів	Запровадження Національної системи сертифікації професійних бухгалтерів, яка охоплює основні рівні формування компетенцій: 1. ВНЗ (бухгалтер-магістр), 2. Проф.організації (сертифікований бухгалтер), 3. Сертифікація аудиторів (сертифікований аудитор)
5	Відсутність взаєморозуміння між професійними організаціями України	Створення об'єднаної професійної спільноти з єдиними цілями, спрямованими на забезпечення підтримку розвитку професії, підвищення кваліфікації бухгалтерів
3. Міжнародне визнання, акредитація, членство в міжнародних професійних організаціях		
6	Недостатнє міжнародне визнання професійних бухгалтерів і аудиторів України	Внесення змін до законодавства України щодо визнання кваліфікації бухгалтерів і аудиторів на основі прозорої системи їх сертифікації
7	Відсутність критеріїв обмеження входження в професію осіб некваліфікованих осіб	Законодавче обмеження входження в професію осіб з незавершеною вищою освітою за економічними спеціальностями та осіб без такої освіти
8	Відсутність нагляду за підвищенням кваліфікації бухгалтерів України (для підприємств суспільного нагляду і підприємств державного сектору)	Створення єдиного органу нагляду на рівні держави з функціями контролю підвищення кваліфікації бухгалтерів України

Наведені проблемні питання бухгалтерської освіти згруповані за трьома блоками – рівень університету, рівень професійних бухгалтерських організацій, міжнародний рівень (міжнародне визнання, акредитація, членство в міжнародних професійних організаціях), - та відображають нагальну потребу у координації зусиль фахівців на кожному із зазначених рівнів для досягнення спільної мети – отримання міжнародного визнання професіоналів у сфері бухгалтерського обліку і аудиту, що здобули вищу освіту у вітчизняних ВНЗ та здійснюють свою практичну діяльність у вітчизняних компаніях. Як засвідчують представники від урядових та професійних організацій, ВНЗ та бізнес-структур, саме таке поєднання дій зацікавлених сторін та акумуляція ресурсів дозволить розвинути і довести вітчизняну систему освіти бухгалтерів і аудиторів до рівня вимог європейського законодавства, а також вдало імплементувати у вітчизняну практику сучасні тенденції у процесах безперервного підвищення професійної кваліфікації бухгалтерів та аудиторів, поширені у провідних країнах світу.